ԷՋՄԻԱԾԻՆ ԵՒ ՀԱՅՔ

(Շարունակութիւն տես՝ թիւ Ժ. և վերջ)

Բացատրենք արդ Հայոց պարտաւորութիւնները որ առ ս. Էջմիածին.

Հաւատալով որ ս. Էջմիածինը Հայաստանեայց ուղղափառ ս. Եկեղեցւոյ առաքելական յաջորդութեան Աթոռոյ միածնացոյց կայարանն է, ուր պարտաւոր են միշտ իւրեանց իշխանութիւնը վարել ամենայն Գահակալք(*)· Հաւատալով նաև՝ որ Հայաստանեայց եկեղեցին երկրորդ անգամ ըստ հոգւոյ լուսաւորութեան Հայկազանց՝ այստեղից իւր տարածումը աւելացուց և քան զառաջինն շքեղապանծ փառաւորեցաւ և հաստատեցաւ, ուրեմն պէտք է ամենայն Հայոց՝ մտադիւր հնազանդութբ և հպատակութեամբ նորա երկնածիր շնորհաց բաշխումը և հոգեկան մխիթարութիւնները ընդունիլ, Նորին բարեկարգութեանց և Տիրասահման ու Հայրապետադիր օրինաց կատարմամբ։

(*) Թէպէտ երբեմն այս Աթոռը այլ և այլ տեղեր փոխադրուեցաւ, բայց պատճառը ժամանակաց դառն բերմունքներն էին. իսկ Հայ ազգին Լուսաւորչի իղձը և սիրտը աստ էր, և հանապազ հառաչեցին բաղձանօք կ'աշխատէին Միածնին ընտրած և ցուցած տեղը առաքելական Յաջորդաց ս. Եկեղեցւոյ Հայաստանեայց Աթոռանիստ առնել. որում և ըստ բաղձանացն արժանանալով կը վայելէ որ որդիքն եւս իւրեանց Նախնեաց բարենախանձ իղձը (և այլ սոյնպիսի քաջութիւնքը և սիր. գործութիւնքը) անուցանեն իւրեանց սրտից մէջ յաւէտ։

Հայոց պարտաւորութիւնները չէ միայն հաւատալ՝ եթէ սուրբ Էջմիածինն է կեդրոն Հայ-Ազգութեան և ս. կրօնին, ըստ որում "Հաւատք առանց գործոց մեռեալ է", կ'ասէ ս. Գիրքը՝ այլ և փութով և ջանքով աշխատիլ նորա պայծառութեան . . .

Ջանքով աշխատութիւնը տեսակ տեսակ են և կը յարմարին իւրաքանչիւր մարդոց ընդունակութեան՝ կարողութեան և արժանաւորութեան։

Ջանքով աշխատութիւն է՝ անկեղծ սրտիւ և սիրայօժար ըղձանօք զանձն հոգւով և մարմնով նուիրել ՚ի պաշտօն՝ ՚ի փառաւորութիւն և ՚ի պարծանս ս. Եկեղեցւոյ և Ազգի՝ առանց անվայել և հակաքրիստոնէական մտադրութիւններ ունենալու։

Ջանքով աշխատութիւն է՝ ինչպէս կը հաւատայ կը յուսայ և կը սիրէ, նոյնպէս պատրաստ և անձնանուէր լինիլ հանապազ կրօնից և Ազգի պաշտպան և պահապան՝ հանդիսանալու՝ միասիրտ և միախորհուրդ բաղձանօք։

Ջանքով աշխատութիւն է՝ ըստ մտաւորական կարողութեան ՚ի դաստիարակութիւն ՚ի լուսաւորութիւն և ՚ի յառաջադիմութիւն արենակից եղբարց և ազգակցաց օգնել՝ յօգուտ և ՚ի հաստատութիւն Ազգի և ս. Եկեղեցւոյ։

Ջանքով աշխատութիւն է՝ ըստ նիւթական կարողութեան՝ ինչպէս որ մարդասիրական օրէնք է և քրիստոնէական պարտաւորութիւն, չ'զլանալ հարստա-

թենէն իբրև տասանորդ բաժին հանել ս. Եկեղեցւոյ և ազգի ՚ի նուէր ։ Նոյն և այլն ։

Ահաւասիկ այսքանով կ՚ամփոփուին ջանքով աշխատելուն (կամ աշխատութեան) կարևոր բացատրութիւնքը, որ եկեղեցասիրութե՝ քրիստոնէական կրօնասիրութեան և ազգասիրական կատարելութեան յաւէտ պիտանի պայմանքն են ։ Որս մեք՝ Հայքս՝ պարտաւոր եմք մեր իրաւանց հետ արթուն հսկողութբ և հարազատութեամբ գործադրել ։ Մանաւանդ այժմ՝ որ ս. Էջմիածինը ըստ նիւթականին գրեթէ չհամապատասխաներ բազմապիսի պարտուցը կը տարման. ուստի և չէ կարող իր պաշտօնները ճիշտ և անթերի ըստ արժանւոյն կատարել. Թողունք այլ վանուց թշուառ՝ անխնամ միանգամայն և ողբալի վիճակը, դիտենք առաւելապէս կարևորագոյները ։

Ցաւալի է ասել՝ եթէ Հայք ցրուած ամեն կողմն աշխարհի, ըստ մեծի մասին համարեա թէ հէգ՝ անպցելու և անտէր դրութբ կը տագնապին ՚ի տառապանս. տգիտութբ նոցա կորստեան և անհետ կորստեան վիհեր և դարպթներ կը պեղէ ։ Իսկ շատ կողմերը ժողովուրդը այնքան աղքատ՝ որ ոչ և մի դպրոց անգամ կարող են շինելու, որպէս զի անդամոր իւրեանց զաւակները բարոյական և մտաւորական լուսաւորութեան մանունդը ընդունին և զարգանան. ու ապագային իւրեանց անձանց ու Ազգի և Եկեղեցւոյ օգտակար և անձնանուէր անդամներ հանդիսանան ։

Իսկ ս. Էջմիածինը, որ ըստ ամենայնի պարտաւոր է այսպիսի կարօտութեանց խնամատար և մատակարար լինիլ արթուն և բանիբուն հսկողութեամբ, ցաւ ՚ի սիրտ կը պարտաւորիմ ասել, որ գոգցես անձեռնահաս դրից մէջ կը տատանի, ըստ որում իւր ամբողջ որդւոց սիրտը ըստ ամենայնի իւր հետ վշտակից և ըստ նիւթականին նպաստաւոր և աշխատակից չէ ։

Հայե՛ր, Հայե՛ր. Թողէք լոկ անձնական օգուտը, թողէ՛ք անհոգութեան և անտարբերութեան քունը և թմրութիւնը, որք լաւ հետևանք չեն կարող բերել երբէք. արթնցէ՛ք և գիտցէ՛ք որ ձեզ բարոյական . . . երջանիկ ապագայ մի պատրաստ է յԱստուծոյ, բայց զայն ջանքով և անձնանուէր աշխատութեամբք կը կարողանաք ՚ի ձեռս անցուցանել ։

Իսկ այժմ Ձեր կողմանէ լինելիք գլխաւոր և ամենակարևոր ջանքը և աշխատութիւնը ուրիշ բան չէ՝ բայց եթէ հսկել՝ որ ս. Էջմիածինը մեր յատկութեանց միշտ կեդրոն հանդիսանայ, հսկել՝ որ ս. Էջմիածինը իբրև կեդրոն՝ իւր պարտքը և յատուկ պաշտօնը հատուցանելու ձիրքերը և միջոցները ունենայ. հսկել՝ որ ս. Էջմիածինը Ազգի և ս. Եկեղեցւոյ անօգուտ վիճակի ենթակայ չը լինի. հսկել՝ որ ս. Էջմիածինը ոչ երբէք ըստ նիւթականին ևս

կարևոր պիտոյից պակասութիւնքը և կարօտութիւնը ունենայ. Հսկել՝ որ ս. Լուսաւորչին, լիանայ և զօրանայ, որպէս զի Աստի և ս. Լուսաւորչոյ կարօտութիւնները լիովին մատակարարէ և զնուազ զօրացնէ ըստ արժանւոյն. Հսկել՝ որ ս. Լուսաւորչին հանայն Հայկազանց բարի բարի օրինակներով և նախանձելի սրբութագործութեամբք՝ ուրախութեան և մխիթարութեան արձաններ կանգնէ. Հսկել՝ որ ժամանակիս ողջախոհ լուսաւորութիւնը և դաստիարակութիւնը մեզ՝ ի բարիս աջակից և օժանդակ սիրի մեր Հայրենեաց զաւակաց մտքերուն անդաստաններում. Հսկել՝ որ աՀեղեին հակառակ դէպքերու որոգայթները զմեզ՝ ի կորուստ անկաւ ողանան մատնել և մեր առաջնորդարանին վնասակար բռնութիւնք և ամենայն զօրութիւնք. Հսկել՝ որ երկնից ամենակալ նախախնամութեան Աջը մեզ զօրաւիգն և պահապան լինի, և Աստուածորդ բարի և յաւիտենական՝ ի գիւտ երջանիկ կենաց և պարծանաց. միով բանիւ՝ Հսկել՝ որ ս. Լուսաւորչով մեր բոլոր բարի նպատակները և բաղձանքները լրումն ստանան. և նորա վեհ գագաթը մեծափառ պսակուի։

Աստուածիկ Հայկազանց պարտաւորութեանց ըստ ժամանակիս անհրաժեշտ մի նկարագիրը՝ կամ թէ լաւ ևս ասել՝ մի ուրուագիծը, զոր կատարելը ազգային անհատական պարտաւորութիւն միանգամայն և իրաւունք է. և որուն Հայը անձկանօք պիտի դիմէ իբրև իւր սրբազան պաշտման։ Այս կնքեմ խօսքս, յուսալով՝ որ ինչպէս ս. Լուսաւորչին իւրաքանչիւր Հայկազանց համար նուիրական է, որպէս կեդրոն Հայաստանեայց առաքելական ս. Լուսաւորչոյ, նոյնպէս և նուիրական են և պէտք է լինին միշտ սոյն պարտաւորութիւնները. զորս ո՞րքան քաղցր և անձկալի է նուիրել՝ ի պարծանս ս. Լուսաւորչի, որով և՝ ի յառաջադիմութիւն և՝ ի փառաւորութիւն Հայրենի Աստուծոյ։

Աստուա՛ծ ս. Լուսաւորչին և Հայ ազգութիւնը պէտք է լինին մերնպատակը, մեր ցանկալի գանձը, որոնց մէջ պիտի կեդրոնանան մեր սրտերն և անբաժան յաւիտեան։ "Որ գանձք մեր են, անդ և սիրտք մեր եղիցին"։ Ա.

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՔ

Ներկայ տարւոյս՝ վերջին դեկտեմբերի մէջ ընդհանուր ժողով գումարել կամելով ս. Պատն՝ ի Հռովմ, հրաւիրանաց նամակ առաքեր է նաև առ ս. Պատրիարքն Հայոց Պոլսոյ։ Որ և նա յատուկ գրութեամբ իւրով ներկայացուց Նորին Ս. Եհատարութեան ս. Լաթողիկոսի ամենայն Հայոց։

Ասդ թէ գեր. Պատրիարքի նամակի և թէ Ս. Եհ. ս. Լաթողիկոսի պատասխանական Լոնդակի օրինակները կը փու-